

PROFIL EKSPERTA ODRŽIVOG RAZVOJA

Tihomir Radovanović¹, Siniša Mali², Branko Bošković³

Оригинални научни рад

doi: 10.5937/OdrRaz2102023R

УДК: 005.591.4

502.131.1

Rezime

Održivi razvoj, kao pojmovna sintagma kojom se obuhvata borba ugroženog čovečanstva za spas, pojavila se krajem 20. veka, tj. u momentu kada se svet suočio sa mnoštvom egzistencijalnih pretnji koje je čovek izazvao sopstvenim nemarom prema prirodi i samom sebi. U te pretnje spadaju izazvane prirodne deformacije klime i životne sredine, s jedne, i međusobni razorni nacionalni interesi eksploatacionog i egzistencijalnog karaktera (ratnog, terorističkog, hegemonističkog, migrantskog i sl.), s druge strane. U tom kontekstu, održivi razvoj se svodi na mogući razvoj društva u svim oblastima koji može vremenski neograničeno da traje, kao i da bude zamenjen novim razvojem koji ima ta ista obeležja. Upravo zbog toga Ujedinjene nacije (UN) i druge najvažnije svetske organizacije poslednjih godina su agendama, rezolucijama, konvencijama i sl. otpočele borbu za frontalno svetsko uvođenje spasonosnog održivog razvoja. Međutim, taj najkrupniji i najsloženiji svetski poduhvat tek je započet i njega, da bi bio uspešan, treba adekvatno sistematizovati i organizovati – što treba ubrzano rešiti.

U takvoj sadašnjoj svetskoj realnosti, veoma važnu ulogu imaju politički i stručni faktori koji na svim nivoima treba da ostvaruju održivi razvoj. O tome se u sadašnjoj naučnoj literaturi veoma malo govori, pa je zato potrebno bliže obraditi naučno-stručni faktor kao složeniji od političkog, čime se bavi ovaj naučni rad. Za njegovu izradu korišćen je prigodno pripremljen interni projekat isrtraživanja u kome

¹ Doktor političkih nauka; redovni profesor u penziji; Pančevo; Srbija; 064/277-6575; prof.tihomir.r@gmail.com

² MBA, ministar u Vladi Srbije, Beograd; 011/3642-626; sinisa.mali@mfin.gov.rs

³ profesor Visoke strukovne škole za zdravstvo i sport, Beograd, 063/243-057; brnko.boskovic@vss.edu.rs

su definisani svi idejni faktori (problem, predmet, ciljevi, hipoteze i metode istraživanja) – uz usputni kratak osvrt na Srbiju kao primer primene održivog razvoja. Shodno tome, u ovom naučnom radu identifikovano je nekoliko bitnih naučnih informacija, naročito vezanih za profil, ulogu i organizaciju eksperata održivog razvoja, kao naučno-stručnog faktora u tome.

Ključne reči: održivi razvoj, eksperti, profil eksperta, uloga eksperta, organizacija eksperata, efekti.

Metodološke napomene

Sa intenziviranjem razvoja nauke i tehnologije u poslednjim decenijama, svet se sve destruktivnije odnosio prema prirodi i uređivanju svojih nacionalnih i individualnih odnosa. Taj trend je direktno uzrokovao deformisanje klime i životne sredine i pojavu sve većih problema u međunacionalnim odnosima – što implicitno prethodi urušavanju i nestanku čovečanstva. Jedini delotvorni izlaz iz toga je nađen u primeni održivog razvoja, koji podrazumeva zaštitu prirode i unapređivanje međunacionalnih odnosa. Sa primenom tog i takvog održivog razvoja, kao do sada najvećeg spasonosnog svetskog poduhvata, prvo su krenule UN uz pomoć drugih najznačajnijih međunarodnih organizacija, s tim što se sada u tome ostvaruju skromni početni rezultati. Oni se prvenstveno odnose na publikovanje agendi UN o održivom razvoju (poslednja Agenda 2030) i na donošenje raznih rezolucija i konvencija drugih svetskih organizacija (Grupe najrazvijenijih zemalja G7 i dr.). Paralelno s tim, u svetu se publikuje sve veći broj naučnih monografija iz te oblasti, ali se u njima malo govori o potrebi sistematizovanja i organizovanja ukupnog svetskog održivog razvoja, s obzirom na to da je pomenuta ugroženost sadašnjeg i budućeg sveta opšteg karaktera jer pogađa sve nacionalne države.⁴

Sve ovo upućuje na potrebu urgentnog sistematizovanja i organizovanja celine svetskog održivog razvoja, kao i na neophodnost razvoja koji se nesmetano može realizovati. Upravo zato se prišlo izradi ovog naučnog rada, sa ciljem da se pojasni uloga stručnih aktera

⁴ Pre shvatanja opšte ugroženosti sveta od deformisanja prirode i međunarodnih odnosa u nauci, struci i obrazovanju tome se nije posvećivala veća pažnja, jer se smatralo da o tim pojavama treba da brinu konkretne nacionalne države – što je dugo predstavljalo krupnu, opštu zabludu.

(eksperata održivog razvoja), čime bi se produbila naučna saznanja iz te oblasti i time učinio važan korak ka frontalnoj svetskoj primeni tog razvoja. U funkciji toga za potrebe izrade takvog naučnog rada korišćen je kreirani projekat istraživanja sa definisanim svim idejnim faktorima: problemom, predmetom, ciljevima, hipotezama i metodama istraživanja. Takav projekat istraživanja predstavljao je krupnu idejnu vodilju za to istraživanje (Radovanović, T., 2014, str. 48.).

U tom kontekstu, sakupljena i intepretirana građa ovog teorijskog istraživanja strukturirana je u okviru sledećih delova ovog rada:

- prvi deo rada odnosi se na prikaz održivog razvoja i njegovu primenu, što čini osnovu za sve naredne njegove delove;
- drugi deo rada je posvećen ulozi eksperata u održivom razvoju, u okviru čega se prikazuju stručni poslovi koje on u praksi treba da realizuje;
- treći deo rada usmeren je ka prikazu kompetentnosti eksperta održivog razvoja gde se projektuje njegov profil i njegova reprodukcija;
- četvrti deo rada posvećen je organizovanju eksperata održivog razvoja, kako bi se oni mogli angažovati za stručno vođenje realizacije konkretnog održivog razvoja;
- peti, poslednji deo rada se odnosi na prikaz efikasnosti eksperata održivog razvoja, čime se praktično verifikuje kvalitet njihovog profesionalnog delovanja.

Iza toga u ovom radu izvedeni su adekvatni osnovni zaključci, a nakon toga je prikazana korišćena naučna literatura za potrebe izrade ovog rada.

Održivi razvoj i njegova primena

Istorija čovečanstva jasno pokazuje da su ljudi u svim prošlim vremenima u cilju opstanka i dominacije slabo brinuli o posledicama sopstvenog ugrožavanja prirode u smislu bezobzirnog ugrožavanja faune i flore, zagađivanja zemljišta, vazduha i vode i dr., što je posledično dovelo do sve ugroženije životne sredine, praktično na čitavoj Zemlji kao matičnoj planeti. Istovremeno, takođe po svetskoj

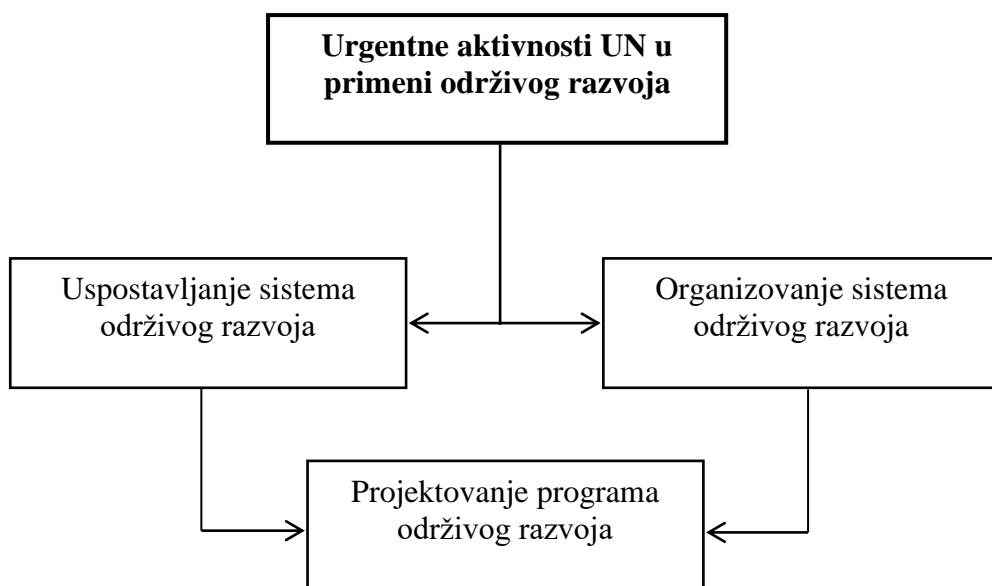
istoriji, ljudi i njihove države su izazivali mnoštvo razornih ratova, prvenstveno radi zadovoljavanja svojih ekonomskih i političkih interesa. Takođe, kroz vreme, pojavilo se teško iskorenjivo mafijaštvo i terorizam, kao i mnogi drugi svetski problemi koji sa svoje strane prete opstanku čovečanstva. Međutim, u tome treba zapaziti da je čovek uzročnik svih tih pretnji i da ih zato samo on može uspešno rešiti (Barbier, E., 2017, pp. 17-23.).⁵

U tom kontekstu savremene društvene nauke poslednjih decenija su shvatile da se uspešno rešavanje svih tih tekućih i budućih egzistencijalnih problema čovečanstva nalazi u njegovom daljem održivom razvoju, kao svetskom integralnom pokretu na kojem se sav dalji svetski razvoj mora zasnivati. Održivi razvoj, kao sintagma, u svetskoj naučnoj literaturi pojavio se krajem 20. veka i on, s razlogom, od tada se nalazi u žiži delovanja UN-a i vodećih svetskih organizacija (Mersal, A., 2016, pp. 28-35.; UN, 2016, pp. 35-42.). U tome, UN su otpočele sa donošenjem adekvatnih periodičnih agendi (poslednju čini Agenda 2030), a ostale svetske organizacije krenule su sa sopstvenim doprinosima održivom razvoju (sa donošenjem raznih konvencija, rezolucija i sl.) (Nelson, M., 2016, p. 320.). Sve to upućuje na potrebu jednoznačnog definisanja pojma održivog razvoja koji se uopšteno može formulisati iskazom da se njime obuhvata potreban takav dalji spasonosni razvoj čovečanstva koji se zasniva na trajnom konstruktivnom odnosu svih ljudi i nacija prema očuvanju prirode, s jedne, i saradničkim međusobnim odnosima, s druge strane. To praktično znači da održivi razvoj čovečanstva podrazumeva uspostavljanje sistema njegove primene koja će se zasnivati na mogućim trajnim osnovama uz adekvatno inoviranje. Naravno, ova definicija održivog razvoja može se i drugačije formulisati, s tim da se njome ne ugroze trajnost i suština tog razvoja (Vare, P., 2017, pp. 14-19.).⁶

⁵ Ovde se čovek uzima kao simbol ljudskog bića koga u svakoj nacionalnoj državi vode određene političke snage koje su počesto sklone da svoje interese silom i bezobzirno realizuju. Taj razlog, u sadejstvu sa drugim razlozima (naročito ekonomskim) vremenom je doveo do remećenja prirodnih i društvenih ravnoteža, odnosno do pojave sve krupnijih svetskih problema koji se mogu uspešno rešavati samo adekvatnim održivim razvojem.

⁶ Poznati naučni radnici iz oblasti ugroženosti čovečanstva i potrebe primene održivog razvoja u cilju njenog prevazilaženja na razne načine definišu održivi razvoj. Razlike

U samoj praksi svetskog i nacionalnog razvoja do sada nisu ostvareni značajniji rezultati upravo zbog toga što održivi razvoj predstavlja do sada najveći svetski poduhvat koji je veoma složen i zahtevan. Upravo zato se sada UN nalaze u poziciji sopstvenog ubrzanog reformisanja za vođenje svetskog održivog razvoja pri čemu koriste adekvatna naučna saznanja i implicitne stručne kreacije. U tome, uopšteno gledano, verovatno je najbolje da taj sistem ima dva segmenta – svetski podsistem kao centar vođenja i usmeravanja ukupnog održivog razvoja, odnosno nacionalne podsisteme kao mesta realizacije tog razvoja, uz definisanje njihove efikasne saradnje (slika 1.) (Radovanović, T., 2021, str. 5-11.).

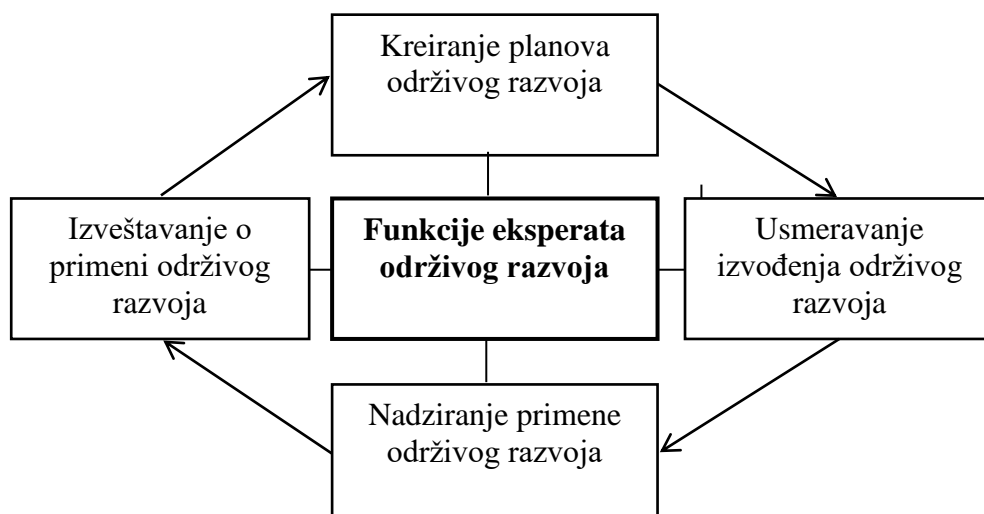
Slika 1. Aktuelne aktivnosti UN radi primene svetskog održivog razvoja

U tom kontekstu, što se tiče Srbije u tim svetskim pripremanjima održivog razvoja, treba reći da ona, kao i svaka druga zemlja, treba da aktivno saraduje u uspostavljanju svetskog sistema održivog razvoja i da istovremeno aktivno kreće sa sopstvenim takvim razvojem.

u tome najpre se ne odnose na suštinu održivog razvoja, već na njegovo sistematizovanje i organizovanje.

Uloga eksperata u održivom razvoju

Primena održivog razvoja, kao i realizacija svake ljudske delatnosti, unutar uspostavljenje organizacije zahteva angažovanje određenih aktera kao pojedinaca ili timova. U ovom slučaju, kada se radi o održivom razvoju, u njegovoj konkretnoj primeni u osnovi učestvuju određeni politički, stručni i izvršni akteri. Politički akteri vode održivi razvoj i o tome donose bitne odluke. Stručni akteri, kao stručna snaga, kreiraju i usmeravaju održivi razvoj i oni se kao istaknuti poznavaoici te oblasti mogu nazvati ekspertima održivog razvoja. Najzad, izvršne aktere u održivom razvoju čine lica koja pomažu ekspertima i realizuju projektovan održivi razvoj. U tome, najsloženiju ulogu imaju eksperti održivog razvoja budući da oni aktivno treba da učestvuju u razvojnim istraživanjima te oblasti i da, koristeći nauku i struku, vode realizaciju svih faza održivog razvoja (planiranje, pripremu, implementaciju i evaluaciju tog razvoja). Upravo iz tog razloga oni su izrazito neohodni da kao vrhunski poznavaoici realizuju sve faze održivog razvoja. Njih zato treba angažovati naročito u organizovanju složenijih oblasti održivog razvoja (slika 2). U funkciji toga na adekvatnim fakultetima prvo treba organizovati postmastersku specijalizaciju za pojedine oblasti održivog razvoja, a zatim na osnovu ispunjenih određenih uslova (naučno-stručnih radova i planske prakse) treba ih proglasiti ekspertima održivog razvoja.

Slika 2. Funkcije eksperata u fazama održivog razvoja

Ova ilustracija upravo ukazuje na veliku složenost funkcija eksperata u održivom razvoju i na njihov značaj za kvalitet ostvarivanja svakog održivog razvoja. To svakako treba imati u vidu kada se posmatra celina procesa održivog razvoja na svim njegovim nivoima (svetskom, nacionalnom i lokalnom). Otuda sledi konstatacija po kojoj ekspertima održivog razvoja treba poveravati naročito izradu složenijih planova tog razvoja (na primer, planiranje lokalnog razvoja i sl.), jer su oni najkompetentniji za te poslove.⁷

Takođe, i na ovom mestu treba istaći veliki značaj eksperata održivog razvoja za svaku zemlju, pa time i Srbiju, jer od toga dobrim delom zavise dinamika i kvalitet svakog konkretnog održivog razvoja (UN Habitat, 2017, pp. 38-40.).

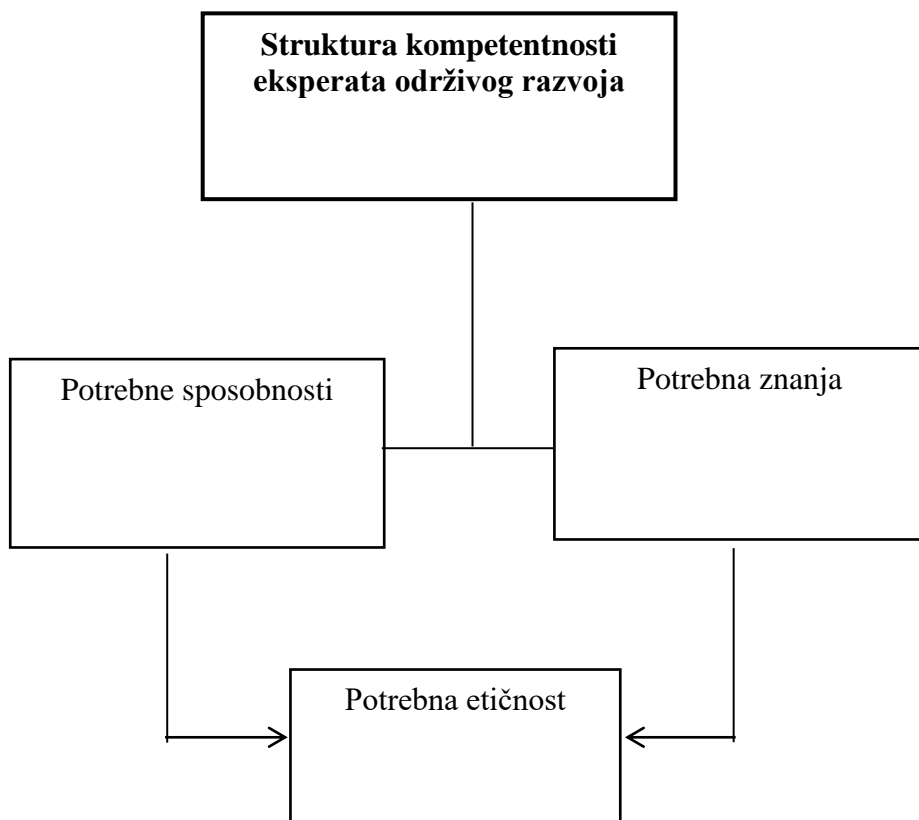
Kompetentnost eksperata održivog razvoja

Prethodno izložene funkcije eksperata održivog razvoja su izrazito složene i odgovorne, pri čemu uspešna realizacija zahteva njihovu adekvatnu profesionalnu kompetentnost za koju je prvo potrebno završiti master studije, pa zatim obaviti pripadajuću specijalističku praksu iz određene oblasti održivog razvoja, kao i publikovati određen broj naučnih i stručnih radova. Na osnovu toga bi konkretno lice dobilo zvanje eksperta održivog razvoja u konkretnoj oblasti. Tu treba imati u vidu da vrste specijalizacije zavise od studijskih programa koje primenjuju pojedini fakulteti, s tim što oni za tu specijalizaciju moraju biti registrovani. Na taj način bi se reprodukovali specijalizovani eksperti za pojedine oblasti održivog razvoja. Tome treba dodati mogućnost priznavanja zvanja eksperata održivog razvoja za ona lica koja su ranije završila fakultete i imaju publikovane naučne radove sa određenom praksom – što fakulteti treba da pravno regulišu.

Shodno tome, ovde je potrebno načelno zaći u strukturu kompetentnosti eksperata održivog razvoja. U tom kontekstu, uz pomoć psihologije

⁷ Zabluda koje se u praksi pojavljuju vezane su naročito za rasprostranjeno mišljenje po kome nosilac primene složenijeg održivog razvoja (posebno država i njeni lokalni delovi) je pozvan da sam kao nadležan rešava svoj održivi razvoj. Naučno gledano to je pogrešno, jer u tome vodeću ulogu treba da imaju eksperti, a nosiocima ostaje pravo da o tome politički odlučuju.

rada, treba istaći da se svaka, pa time i ova, kompetentnost može artikulirati na tri međusobno povezane komponente, tj. na potrebne sposobnosti, potrebna znanja i potrebnu etičnost lica koja se bave održivim razvojem u bilo kojoj oblasti (slika 3.).⁸

Slika 3. Struktura kompetentnosti eksperata održivog razvoja

Potrebne sposobnosti eksperata održivog razvoja zavise od sudejstva nasleđenih osobina ličnosti i njihovog formiranja u odrastanju. U njih,

⁸ Sve tri ove komponente kompetentnosti eksperata održivog razvoja su međusobno heterogene. Njih u primeni povezuje zajednička potreba po kojoj svaka efikasna aktivnost tih eksperata u održivom razvoju istovremeno zahteva korišćenje njihovih određenih sposobnosti, potrebnih znanja i neophodne razvojne etičnosti.

da bi posmatrani ekspert bio uspešan, naročito spadaju sledeće lične osobine natprosečno razvijene:

- da je dovoljno inteligentan, radi rešavanja iskrsljih problema u praksi održivog razvoja;
- da je profesionalno hrabar, zbog odlučivanja pri izboru varijantni u praksi održivog razvoja;
- da je menadžerski nadaren, s obzirom na to da on u praksi najčešće vodi grupu svojih saradnika;
- da je prilagodljiv iskrslim promenama u praksi održivog razvoja;
- da je naklonjen istraživanjima u praksi održivog razvoja, radi njenog unapređivanja;
- da je obdaren za kreiranje stručnih metoda, u cilju inoviranja prakse održivog razvoja;
- da je uspešan u komuniciranju sa saradnicima i drugim licima prilikom realizacije održivog razvoja;
- da je otporan na dejstvo stresova i konflikata u praksi održivog razvoja.

Potrebna znanja eksperata održivog razvoja, s obzirom na njegove radne funkcije, čini skup komplementarnih sledećih znanja:

- znanja iz metodologije razvojnih naučnih istraživanja, s obzirom na njegov aktivni rad u održivom razvoju;
- znanja iz metodologije stručnih istraživanja, jer on u praksi kreira modele konkretnog održivog razvoja;
- znanja iz delatnosti u kojoj se realizuje održivi razvoj, jer on tome treba da prilagodi svoje profesionalno delovanje;
- znanja iz organizacije i tehnologije konkretnog održivog razvoja, s obzirom na to da se on time bavi;
- znanja iz planiranja konkretnog održivog razvoja, budući da on vodi to planiranje;
- znanja iz pripreme za realizaciju planiranog održivog razvoja, zato što on to takođe vodi;
- znanja iz implementacije pripremljenog održivog razvoja, budući da on to prati;
- znanja iz evaluacije primenjenog održivog razvoja, jer on o tome izveštava nadležni politički faktor.

Najzad, kada je reč o etičnosti eksperta održivog razvoja, da bi on bio uspešan, treba da ima ove moralne osobine:

- da je prihvatio teoriju održivog razvoja, kao jedino spasonosno za čovečanstvo;
- da je sklon konstruktivnom rešavanju svih sporova u individualnom, nacionalnom i svetskom održivom razvoju;
- da svoje profesionalno delovanje smatra sastavnim elementom celine održivog razvoja;
- da toleriše razlike među ljudima kao logične i u osnovi potrebne za razvoj društva;
- da prihvata pravo drugim ljudima na izbor vere;
- da se zalaže za slobode pojedinaca, s tim da one ne smeju ugrožavati slobode drugih ljudi;
- da je sklon timskom profesionalnom radu u održivom razvoju, budući da se time u principu postižu najbolji rezultati;
- da celinu svog profesionalnog delovanja smatra svojim doprinosom boljitku čovečanstva i sopstvenoj samorealizaciji.

Sve ove osnovne osobine eksperata održivog razvoja mogu se testirati i autotestirati, sa ciljem da se time ustanovi nivo kompetentnosti konkretnog pojedinca za ulogu eksperta održivog razvoja. Na osnovu toga određeni elementi ocenjivanja kompetentnosti mogu se sistematskim uvežbavanjem poboljšavati. U tome se najčešće poboljšavaju sposobnosti pojedinca, zatim njegove etičke osobine, a potrebna znanja se nesmetano mogu poboljšavati prikladnim učenjem.

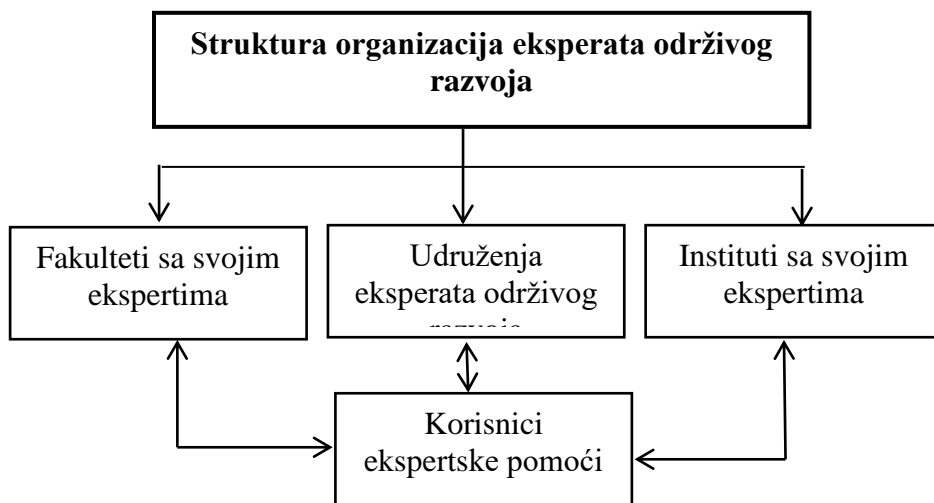
U tom kontekstu, može se reći da sve izloženo o kompetentnosti eksperta održivog razvoja važi i za Srbiju. Shodno tome, u Srbiji, kao i drugim zemljama, potrebno je prići prikladnoj reformi visokog obrazovanja u smislu afirmacije održivog razvoja i reprodukovanja eksperata tog razvoja.

Organizacija eksperata održivog razvoja

Prethodna razmatranja o potrebnom profilu kompetentnosti eksperata održivog razvoja imaju opšti karakter (Hofmaan, T., 2018., pp. 19-29.). Njih treba konkretizovati po određenim zahtevima pojedinih oblasti društvenog života i rada, što treba da izvedu visokoškolske ustanove s

obzirom na specifičnosti obrazovnih programa kojima se bave. Na taj način u praksi će se naći skupovi eksperata održivog razvoja različitih specijalnosti (na primer, eksperti održivog razvoja za: lokalne samouprave, rudarstvo, poljoprivredu, saobraćaj, trgovinu, industriju, energetiku, kulturu, sport itd.) (Bamber, P., 2021, pp. 26-33).

Oni, kao takvi, mogu se organizovati u formi određenih udruženja, specifičnih radnih jedinica fakulteta i instituta itd., kao prikladnih centara za komercijalno realizovanje održivog razvoja pripadajućih oblasti rada. Na taj način bi se formirala prikladna nacionalna mreža organizacija tih eksperata po njihovim specijalnostima, čime bi se rešio veoma važan uslov frontalne primene održivog razvoja svake zemlje (slika 4.).

Slika 4. Projekcija nacionalne strukture organizacija sa ekspertima održivog razvoja

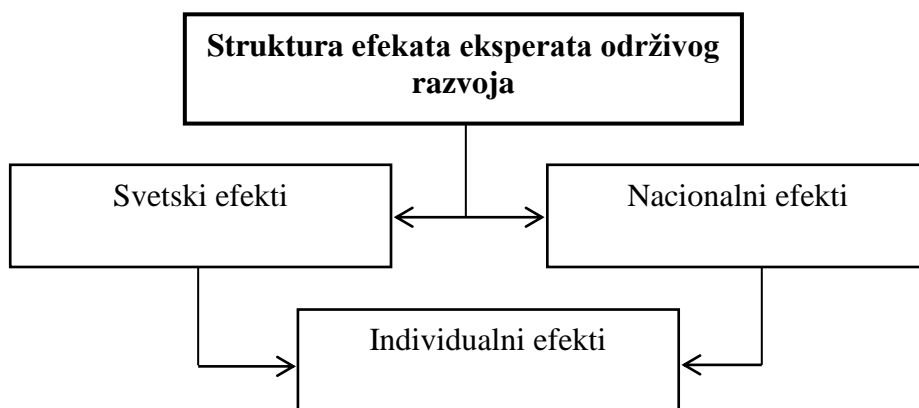
Takva mreža organizacija eksperata održivog razvoja (na primer, sa po minimalno tri eksperta), pomagala bi komercijalno nosiocima održivog razvoja, izlažući se međusobnoj konkurenciji, čime bi rastao kvalitet njihove pomoći.

Povodom toga treba istaći da i ovo potpuno važi i za Srbiju. Naime, u njoj, kao i u najvećem broju drugih zemalja, sada nije organizovano specijalističko obrazovanje eksperata održivog razvoja, a to svakako treba urgentno učiniti, budući da se time otklanja krupna

prepreka u pristupu frontalnoj primeni nacionalnog i svetskog održivog razvoja.⁹

Efikasnost eksperata održivog razvoja

Po svojoj fundamentalnoj ulozi u procesu održivog razvoja eksperti iz te oblasti najvećim delom utiču na kvalitet tog razvoja. Ovo otuda što oni kreiraju taj razvoj i aktivno nadziru njegovu realizaciju. Naravno, u tome svoje uloge imaju i uključeni politički i realizatorski akteri, ali oni obavljaju poslove samo vezane za procenu kvaliteta održivog razvoja (politički akteri) i za izvođenje tog razvoja pod vođstvom pomenutih eksperata (realizatorski akteri). U okviru toga treba meriti i ocenjivati ostvarene efekte eksperata održivog razvoja, koji se mogu artikulirati na svetske, nacionalne i individualne (slika 5.).

Slika 5. Struktura efekata rada eksperata održivog razvoja

Kao i na prethodnim mestima, i ovde treba konstatovati da će se navedeni opšti efekti rada eksperata održivog razvoja ostvarivati i u

⁹ U toj oblasti do sada je malo učinjeno, ne samo u Srbiji, već i u čitavom svetu. Ovo potiče od uvreženog čekanja zemalja da UN prvo uspostavi opšti sistem održivog razvoja, pa tek iza toga da se organizuju nacionalni sistemi tog razvoja. Taj pasivni nacionalni odnos prema održivom razvoju svakako bi trebalo zameniti aktivnim odnosom, s obzirom na to da su tekući svetski problemi već dobro poznati a dobro su poznati i načini na koje ih nacionalne države treba da rešavaju.

Srbiji. Naime, i u ovoj zemlji će ostvareni efekti pozitivno uticati na njen dalji održivi razvoj i njeno učešće u svetskom održivom razvoju.

Osnovni zaključci

Izložena razmatranja profila eksperata održivog razvoja u daljoj svetskoj i nacionalnoj borbi za spas i prosperitet čovečanstva omogućuju izvođenje nekoliko sledećih najvažnijih zaključaka.

a) Sintagma „održivi razvoj“ u naučnoj literaturi pojavila se polovinom 20. veka, kao jedini put za spas čovečanstva od sadejstva dosadašnjeg razornog odnosa ljudi prema prirodi i istovremenih destruktivnih međunacionalnih odnosa u celini sveta. Ti dvojni nekonstruktivni odnosi ljudi prema prirodi i sebi doveli su do pojave mnoštva krupnih svetskih problema, koji se mogu neutralisati i eliminisati samo održivim razvojem u kome mora učestvovati čitav svet.

b) U tom kontekstu UN, kao vodeća svetska organizacija, uz pomoć drugih svetskih organizacija, krenule su sa publikovanjem periodičnih agendi i nekim konkretnim akcijama da se tekući problemi neutrališu ili potpuno reše. U tome su postignuti neki parcijalni rezultati, ali još nije projektovan opšti sistem održivog razvoja i sistemi nacionalnog održivog razvoja. Ovome treba dodati da su u nekim publikovanim naučnim radovima izložene vizije tog sistema koje se međusobno delimično razlikuju i na osnovu kojih bi trebalo urgentno kreirati opšti sistem održivog razvoja.

c) Ceneći da je konstitucija tog sistema načelno rešena, u ovom radu za predmet izučavanja odabrano je do sada slabo obrađivano pitanje aktera u održivom razvoju (političkog, ekspertskog i izvršnog) sa akcentiranjem razmatranja eksperata održivog razvoja, jer su oni najvažniji za uspeh u svakom održivom razvoju, naročito unutar nacionalnih država gde se taj razvoj praktično implementira. U tome treba istaći da sada praktično u svim zemljama ne postoje eksperti održivog razvoja, što predstavlja krupan problem za njegovu frontalnu primenu. Ovaj rad je sačinjen na osnovu kreiranog prikladnog projekta istraživanja sa definisanim svim idejnim faktorima (problemom, predmetom, ciljevima, hipotezama i metodama istraživanja).

d) U odnosu na političke i izvršne aktere, eksperti održivog razvoja imaju centralnu ulogu. Ovo proističe iz toga što oni kreiraju procese održivog razvoja u nacionalnim državama, njenim lokalnim samoupravama, grupama delatnosti i sl. – vodeći pri tome planiranje tog razvoja i njegovu realizaciju.

e) Potrebna kompetentnost eksperata održivog razvoja deli se na komponente neophodnih njihovih sposobnosti, znanja i raspoložive etičnosti, čiji elementi su specificirani u ovom radu. Te komponente u sadejstvu odražavaju nivo kompetentnosti posmatranih eksperata u njihovom vođenju održivog razvoja.

f) Reprodukciju posmatranih eksperata treba da ostvaruju adekvatni fakulteti nakon master studija u formi specijalizacije. U tome izuzetak treba da čine već afirmisani naučni radnici koji se bave održivim razvojem, kojima zvanje eksperata treba po propisima priznati. Na toj specijalizaciji budući eksperti održivog razvoja treba da savladaju određeni teorijski program i da obave adekvatnu praksu. Na osnovu toga njima fakulteti dodeljuju zvanje eksperata održivog razvoja.

g) Da bi bili efikasni u vođenju održivog razvoja, ti eksperti moraju biti prikladno organizovani u formi udruženja ili okupljeni na određenim fakultetima i naučnim institutima. Tako organizovani oni bi pružali pomoć nosiocima održivog razvoja (državi, lokalnim zajednicama, granama delatnosti, velikim organizacijama itd.) na komercijalnim osnovama i uz međusobnu konkurenciju.

h) Na taj način, delovanjem eksperata održivog razvoja, ostvarivali bi se najbolji rezultati u tom razvoju na svetskom, nacionalnom i individualnom nivou.

i) Ovim naučnim radom je otkriveno nekoliko novih naučnih informacija iz oblasti ekspertskog ostvarivanja održivog razvoja, prvenstveno na nacionalnom nivou. Time je uspešno rešen utvrđeni problem istraživanja i verifikovane su startno postavljene istraživačke hipoteze.

Literatura

1. Bamber, P., (ed.), (2021), *Teacher Education for Sustainable Development and Global Citizenship*, Paris
2. Barbier, E., Burgess, J. (2017). *The Sustainable Development Goals and systems approach to sustainability*. Economics: The Open-Access, Open-Assessment E-Journal. 11.10. 5018 / economics-ejournal.ja.2017-28.
3. Vare, P., Scot, W., (2007), *Learning for a Change*, Journal of Education, London
4. Mersal, A., (2016). *Sustainable Urban Futures: Environmental Planning for Sustainable Urban Development*, Procesia Environmental Sciences. 34. 49-61.
5. Nilsson, M., Griggs, D. Visbeck, M. (2016), *Policy: Map the interactions between Sustainable Development Goals*, Nature, 534
6. Radovanović, T. i dr. (2014), *Metodologija stručnih i naučnih istraživanja, BPŠ; Beograd*
7. Radovanović, T., (2020). *Planiranje lokalnog razvoja*, Mandis komerc, Pančevo
8. Radovanović, T., (2021). *Prilog sistematizovanju održivog razvoja*, Zbornik Matice srpske za društvene nauke (rad predat za publikovanje), Novi Sad
9. UN Habitat (2019). *Working for a better urban future*, Annual progress report, 2018, dostupno na: https://unhabitat.org/sites/default/files/documents/2019-05/annual_progres
10. UN (2016). *Agenda 2030*, UN General Secretariat, New York
11. UNESCO (ed.), (2017). *Education for Sustainable Development Goals*, Learning Objectives, Paris
12. Hofmann, T., Hannes, S., (2018). *What is Education for Sustainable Development (ESO)*, Engagement Global, GmbH, London

SUSTAINABLE DEVELOPMENT EXPERT PROFILE

Tihomir Radovanović¹⁰ Siniša Mali¹¹ Branko Bošković¹²

Abstract

Sustainable development, as a conceptual phrase that encompasses the struggle of endangered humanity for salvation, appeared at the end of the 20th century, ie. at a time when the world is facing a multitude of existential threats posed by man's own negligence towards nature and himself. These threats include the caused natural deformations of the climate and the environment, on the one hand, and mutual destructive national interests of exploitative and existential character (war, terrorist, hegemonic, migrant, etc.), on the other hand. In this context, sustainable development is reduced to the possible development of society in all areas, which can last indefinitely, as well as be replaced by new development that has the same characteristics. That is why the United Nations (UN) and other major world organizations in recent years have agendas, resolutions, conventions and the like. began the struggle for the frontal world introduction of saving sustainable development. However, this largest and most complex world endeavor has just begun, and in order to be successful, it needs to be adequately systematized and organized - which needs to be resolved quickly. In such a current world reality, a very important role is played by political and professional factors that should achieve sustainable development at all levels. There is very little talk about that in the current scientific literature, so it is necessary to elaborate on the scientific-professional factor as more complex than the political one, which is what this scientific paper deals with. For its preparation, an appropriately prepared internal research project was used, in which all ideological factors (problem, subject, goals, hypotheses and research methods) were defined - with a brief overview of Serbia as an example of sustainable development. Accordingly, in this scientific paper,

¹⁰ Doctor of Political Science; retired full professor; Pancevo; Serbia; 064/277-6575; prof.tihomir.r@gmail.com

¹¹ MBA, Minister in the Government of Serbia, Belgrade; 011/3642-626; sinisa.mali@mfin.gov.rs

¹² Professor of the Higher Vocational School for Health and Sports, Belgrade, 063/243-057; brnko.boskovic@vss.edu.rs

several important scientific information has been identified, especially related to the profile, role and organization of experts in sustainable development, as a scientific and professional factor in that.

Key words: sustainable development, experts, expert profile, role of experts, organization of experts, effects.

Datum prijema / Date of arrival: 23.09.2021.

Datum prihvatanja / Accepted date: 12.11.2021